

og en række sagforhold. Bogen har på denne måde mange indgange for læseren og er i det hele et fortrinligt og let læst supplement til vor vikingetidslitteratur.

Niels Skyum-Nielsen

Corpus nummorum saeculorum IX–XI qui in Suecia reperti sunt. Catalogue of coins from the viking age found in Sweden. Gotland I. Akeböck-Atlingbo. Ediderunt *Brita Malmer, Nils Ludvig Rasmusson* (†), cooperantibus Peter Berghaus, Michael Dolley, Gert Hatz, Vera Hatz, Ulla S. Linder Welin, Gay van der Meer et aliis. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Sthlm.–Lund, Almqvist & Wiksell International 1975. 126,60 sv. kr. – 2. Bäl-Buttle. Lund 1977. 260,00 sv. kr.

Sverige har fra gammel tid haft en lignende lovgivning som Danmark hvad angår »Danefæ« (d.e. »dødt gods«). Ifølge forordning af 1684 skulde slige fundsager tilbydes staten til indløsning. Således er over 150.000 vikingetidsmønter, hovedsagelig arabiske, tyske og angelsaksiske, blevet bevaret i offentlige samlinger, især i Kgl. Myntkabinettet i Stockholm. Den senere rigsantikvar Bror Emil Hildebrand udgav 1846 »Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet funna i Sveriges jord«, hvor han beskrev 64 fund og 4.232 eksemplarer. I anden, forøgede udgave 1881 var tallet mere end fordoblet til 10.458 eksemplarer. Professor Carl Johan Tornberg udgav 1848 et tilsvarende arbejde over de arabiske mønter: »Numi cufici Regii Numophylacii Holmiensis«, hvori han beskrev 134 fund, hvori dog indgik de fleste af dem, Hildebrand nævnte. Han skønnede, at der var fundet over 7.000 ex., hvoraf han beskrev 1.514 ex., fordelt på 24 klasser (dynastier). Tilbage blev så den største gruppe fundmønter, de tyske, som endnu 100 år efter ikke havde fået sin bearbejdet. Hermann Dannenberg beklagede i sit standardværk, Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit (Berlin 1876), at han trods gentagne ansøgninger ikke kunde få adgang til de talrige uordnede fund i Stockholm. Dertil kommer de mere fåtallige fundmønter: byzantinske, ungarske, polske, bøhmiske, danske, norske og svenske. De to gamle møntværker af Hildebrand og Tornberg er gode at bruge den dag i dag; men der er kommet overordentlig mange fund til siden, så antallet er sikkert mangedoblet. Rigsantikvaren dr. Bengt Thordeman og førsteantikvaren dr. Nils Ludvig Rasmusson fattede da den storslåede plan at få en række udenlandske sagkyndige til at arbejde med på en udgave af alle de svenske vikingetidsfund, og de fik tilvejebragt de fornødne pengemidler til at bekoste dette jættestore arbejde. Som forløbere for værket udkom 1961 og 1968 »Commentationes de nummis saeculorum IX–XI in Suecia repertis« I–II redigeret af N. L. Rasmusson og L. O. Lagerqvist (denne sidste er i pars secunda ombyttet med Brita Malmer). De indgik i KVHA's Handlingar, antikvariska serien 9. och 19. delen på henholdsvis 377 og 413 sider med et halvhundrede tavler og mange billeder i teksten.

Det store værk lægger ud med den mest givtige provins, Gulland (Gotland), hvorfra $\frac{2}{3}$ af hele materialet hidrører. Man går frem sognevis i alfabetisk orden, og da disse to digre bind kun dækker bogstaverne A og B, er der følgelig langt til vejs ende. Mange mønter i gamle fund blev adspaltet ved bortbytning, salg eller indsmeltning. De kendes følgelig kun fra optegnelser i forskellige arkiver og museer, først og fremmest i Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Der meddeles alle tænkelige oplysninger om de enkelte mønter: vægt, stempelstilling, skader foruden proveniens og fundforhold.

Den ældste lille afdeling af de orientalske mønter er sassanidiske drachmer med indskrifter i Pehlevi. Forsiderne bærer kongens billede, navn og titel, bagsiden Zoroasters ildalter mellem kongens regeringsår og møntstedets navn; men hovedmassen af de orien-

talske mønter er kufiske dirheme af en type indført af kaliffen Abdalmalik c. 77 efter hedjra (696/97 e. C.) med angivelse af møntsted og år. Fra Al-Mahdi bærer de tillige kaliffens navn. Fra slutningen af det 8. årh. forekommer uafhængige dynastier i reglen med emirens navn under kaliffens. Blandt de vigtigste af disse er samanidernes fra Taschkent og Samarkand. $\frac{2}{3}$ af de orientalske mønter er fra dette dynasti, som gik til grunde 999 e. C. Den sidste i Sverige fundne arabiske mønt er dateret 1012 e. C. Dirhem er afledt af græsk drachme, der er sølv mønt, medens guldmønt, dinar, kun er fundet i to eksemplarer: kobbermønt, fuls af græsk follis, pung findes så godt som aldrig fra denne tid.

Den næste gruppe er fra det tyske rige, der var delt mellem mange verdslige og gejstlige fyrster. Udmøntningerne tog fart, efter at sølvminerne i Harzen blev opdaget i 950'erne. Af mindst 80.000 fundne mønter er ca. 60.000 stk. forhånden. Talrigst er mønter med Otto III's og hans farmoder kejserinde Adelheids navne. Hertil slutter sig de fåtallige mønter fra Bøhmen, Polen og Ungarn. – Den yngste gruppe er de angelsaksiske mønter, som bliver særligt talrige, da udbetalingerne af danegæld begynder 991. Til denne gruppe slutter sig de sparsomme mønter fra Skandinavien. – Alene disse to første bind registrerer 18.508 mønter, hvoraf kun 87 danske, 22 svenske og 2 norske.

Fra denne tid, hvor den skriftlige overlevering er meget sparsom, er disse samtidige kilder af stor værdi for den økonomiske historie, for kunst- og kulturhistorien, ja, endogså for den politiske historie, eksempelvis kan nævnes en række danske eller norske konger i Danelagen. Blandt de afhandlinger, som er fremkaldt af dette storværk, kan anføres Gert Hatz: »Handel und Verkehr zwischen dem Deutschen Reich und Schweden in der späten Wikingerzeit« (Lund 1974. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. 676 sider 4°).

Georg Galster

Erich Hoffmann: Die heiligen Könige bei den Angelsachsen und den skandinavischen Völkern. Königsheiliger und Königshaus. Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins 69. Neumünster, Karl Wachholtz 1975. 238 s.

Erich Hoffmann: Königserhebung und Thronfolgeordnung in Dänemark bis zum Ausgang des Mittelalters. Beiträge zur Geschichte und Quellenkunde des Mittelalters hrsg. v. H. Fuhrmann 5. Berlin, Walter de Gruyter 1976. XIX+206 s.

De to afhandlinger udgør tilsammen en tysk habilitationsafhandling. *Die heiligen Könige* opridser en idé- og kulthistorisk baggrund for de nordiske, især de danske kongehelgeners fremtræden, mens *Königserhebung* går ind i de ældste nordiske rets- og forfatningsforhold og prøver at udmønte vor viden herom i en gennemgang af danske kongevalg og successionsordninger. Et fælles nøgleord for de to afhandlinger er begrebet *stirps regia*, en kongefamilie eller en slægt med kongelige forfædre, hvis medlemmer i henhold til sin afstamning kan gøre krav på tronfølgen. Hoffmann mener, at afstamningen fra en helgenkonge skal erstatte de forkristne kongefamiliers mytiske afstamning fra nogen af guderne. De af Hoffmann anførte paralleltilfælde gør det troligt, at et ønske efter omvendelsen til kristendommen om at have en sakral forfader i spidsen for den egne *stirps regia* har været et motiv blandt andet til at arbejde for helgenkåringen af en kongelig forfader. (Smlg. forskninger på dette felt af Karol Górski, se T. Nyberg i *Historia och samhälle. Studier tillägnade Jerker Rosén*, Lund 1975, 5–21). Flere enkeltheder til belysning af de danske helgenkonger og baggrunden for deres helgenkåring og kult er for nylig blevet fremlagt af Thomas Riis (disputats 1977, jf. anmeldelsen i HT). Olavs-